

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди
Польське Товариство педагогіки філософічної
імені Броніслава Ф. Трентовського (ТРФ)
Відділення загальної педагогіки та філософії освіти
Національної академії педагогічних наук України
Інститут вищої освіти НАПН України
Кафедра філософії

За підтримки
МІЖНАРОДНОГО БЛАГОДІЙНОГО ФОНДУ
«ФОНД ОЛЕКСАНДРА ФЕЛЬДМАНА»

МАТЕРІАЛИ
XXII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

«ОСВІТА І ДОЛЯ НАЦІЇ»

**«ОСВІТА У ВИКЛИКАХ СЬОГОДЕННЯ:
СВІТОВІ ТА УКРАЇНСЬКІ КОНТЕКСТИ»**

(25–26 червня 2021 року)

Харків
ХНПУ – 2021

Редакційна колегія:

- М.Д. Култаєва** – доктор філософських наук, професор, завідувачка кафедрою філософії, головний редактор; Україна;
- Н.В. Радіонова** – доктор філософських наук, професор, заступник головного редактора; Україна;
- С.В. Бережна** – доктор філософських наук, професор; Україна;
- Бертелсен Дейл** – доктор філософії, професор Блумбергського університету; США;
- Гулда Мечислав** – доктор соціологічних наук, професор Гданського університету; Польща;
- І.Д. Денисенко** – доктор філософських наук, професор, Україна;
- О.О. Дольська** – доктор філософських наук, професор, Україна;
- І.О. Радіонова** – доктор філософських наук, професор; Україна;
- О.В. Садоха** – доктор філософських наук, професор; Україна;
- М.В.Триняк** – доктор філософських наук, професор; Україна;
- О.М. Роговський** – доктор філософських наук, професор; Україна;
- К. Штадлер** – доктор філософських наук, професор Віденського Інституту права, Австрія.

Затверджено Вченою радою

*Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
Протокол №6 від 30 червня 2021 року*

«Освіта і доля нації». «Освіта у викликах сьогодення: світові та українські контексти»: Матеріали XXII Міжнародної науково-практичної конференції (25–26 червня 2021 року) / Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. – Харків: ХНПУ, 2021. – 96 с.

Збірник містить матеріали доповідей з питань філософії, світоглядної культури, життєтворчості та актуальних проблем освіти і виховання у сучасних соціокультурних контекстах.

Збірник розраховано на наукових та практичних працівників у галузі освіти, викладачів вищої та середньої школи, докторантів, аспірантів, магістрів та студентів вищих навчальних закладів.

ОСВІТНІ І ВИХОВНІ ВИКЛИКИ ПАНДЕМІЇ

*М.Д. Култаєва, доктор філософських наук, професор,
зав.кафедрою філософії ХНПУ імені Г.С. Сковороди,
член-кореспондент НАПН України*

Культура пізнього Модерну, як відомо, існує у контекстах суспільства ризику. Але попри це ризикам, пов'язаним з можливостями пандемії у сучасних розвинутих суспільствах приділяється недостатньо уваги. Сліпа пляма, накладена на вірогідність пандемій, пояснюється тим, що вони начебто відступили на периферійні регіони світового суспільства. Стрімке поширення коронавірусної інфекції на усіх континентах, яке набуло характеру глобальної пандемії, виявилось несподіванкою не тільки для широких верств населення, а й для широкого кола науковців.

Останнє торкається не тільки епідеміологів, вірусологів та медиків-інфекціоністів, а також й представників сучасної гуманітаристики, передусім філософів і педагогів. Перед останніми виникає низка як теоретичних, так і практичних питань. Це торкається передусім розуміння причин та наслідків кризи, змін освітніх і виховних практик, а також стилів життя у надзвичайних ситуаціях, спричинених пандемією. При цьому відомий італійський філософ Джорджо Агамбен звертає увагу на екзистенціальний аспект цієї кризи. Зокрема, він наголошує, що COVID спричинив появу нової пандемії, а саме: «пандемії одинацтва» [Agamben, 2020: 12].

Саме практики самоізоляції, нові форми дисциплінування широких верств населення, притаманні реаліям постіндустріальних соціумів сприяли і продовжують сприяти їхній капсулізації, тим самим посилюючи соціальне і культурне відчуження. Паралельно зі створенням і відтворенням ситуацій відчуження, за Агамбеном, виникає загроза розбудови тоталітарних практик панування. Владний ресурс у даному випадку перебирають на себе епідеміологи і лікарі » [Agamben, 2020: 12]. Безперечно, висновки Агамбена є дещо перебільшеними, але вони вказують на потенційні ризики диверсифікації владних ресурсів і послаблення держави, передусім такої його функції, як державне управління.

Це впливає також на стан і статус освіти та навчально-виховних практик під час пандемії. Цифрові технології, які в останні роки інтенсивно впроваджуються в освіті, мають потужний інформаційний потенціал, але далеко не завжди

дистанційна освіта та змішані форми навчання (blended learning) сприяють формуванню творчої і відповідальної особистості. Річ у тому, що віддалена освіта відсуває на задній план емоційно-експресивний бік навчання, пов'язаний з розумінням перспективи людини і людства, з переживанням власної суб'єктності у процесі дидактично організованого самопізнання.

Безперечно, усі ці виклики потребують більш розгорнутого і фактологічне підкріпленого аналізу. Але їхня тематизація у контекстах пандемії загострює екзистенціальні ризики, які приховані у так званих «нормальних» станах інформаційного суспільства та побудованих на них утопічних сподіваннях.

Література:

Agamben, G. (2020). Die Pandemie der Einsamkeit. *Neue Züricher Zeitung*, 7.04.2020. S. 12–13.

**ЕТНОКУЛЬТУРНІ УЯВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ
У ВИМІРІ СУЧАСНИХ УКРАЇНО-ПОЛЬСЬКИХ ВІДНОСИН**

*Н.П. Дічек, доктор педагогічних наук, професор,
завідувач відділу історії та філософії освіти
Інституту педагогіки НАПН України*

В умовах посилення в Європі у ХХІ ст. міграційних процесів виняткового значення набули питання міжкультурної комунікації людей, у результаті якої здійснюється пристосування одних ціннісних орієнтацій та норм поведінки до інших, реалізуються взаємовпливи, відбувається поглинання чи витіснення і заміна світоглядних векторів. Нагальною є необхідність формування у молодого покоління транскордонної і полікультурної ідентичності, аби воно вчилося жити в різних культурних просторах, не відчуваючи культурного шоку, не сповідуючи шовінізм, ксенофобію, національну обмеженість.

На думку відомого французького психолога і соціолога С. Московічі у кожної особи існують «ідентифікаційні матриці» (сітка освоєних раніше понять), які допомагають упорядкувати соціальні явища шляхом класифікації й ідентифікаційного зіставлення з узвичаєними прототипами. Так відбувається «входження» нової інформації в когнітивну структуру людини і надалі вона зазвичай керується уявленнями, які поділяють члени її групи. Основа